

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค “สรกิจพิทยา” อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. ความรู้พื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 การพัฒนาหลักสูตร
 - 1.3 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน
 - 1.4 คุณลักษณะของหลักสูตรที่ดี
 - 1.5 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545
 - 1.6 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 1.7 การประเมินหลักสูตร
2. วิถีชีวิตของประชาชนในอำเภอหนองแค
3. สภาพปัญหาของอำเภอหนองแค
4. รูปแบบการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย
5. ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้พื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

ได้มีผู้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2531, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้ “หลักสูตร คือ แผนที่ได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดมุ่งหมายการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด”

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 48) กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนโดยวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และทักษะต่างๆ อันเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของผู้เรียน

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542, หน้า 64) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาเพื่อให้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

สำลี รักสุทธี (2544, หน้า 10) กล่าวว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนอันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และการปฏิบัติตนในทิศทางที่พึงประสงค์

ถวัลย์ มาศจรัส (2545, หน้า 52) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ และหลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 9-14) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรในฐานะที่เป็นวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้กับผู้เรียน
2. หลักสูตรในฐานะที่เป็นเอกสารหลักสูตร
3. หลักสูตรในฐานะที่เป็นกิจกรรมต่างๆที่จะให้แก่ผู้เรียน
4. หลักสูตรในฐานะแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน
5. หลักสูตรในฐานะที่เป็นมวลประสบการณ์
6. หลักสูตรในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทาง
7. หลักสูตรในฐานะที่เป็นระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

ทาบ่า (Taba, 1962, p.4) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง วิธีการเตรียมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคมของเขา

วีเลอร์ (Wheeler D.K.) (อ้าง บัวศรี, 2531, หน้า 4) หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

เกล็น เฮสส์ (Glen Hass) (อ้าง บัวศรี, 2531, หน้า 4) หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากโปรแกรมการศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกรอบของทฤษฎีและการวิจัยในอดีตและปัจจุบันเป็นพื้นฐาน

ความหมายของหลักสูตรจากนักการศึกษาหลายๆท่าน สรุปความหมายของหลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ ความรู้ กิจกรรม สิ่งแวดล้อม ที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาทั้งในและนอก

สถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะตามที่มุ่งหวัง

2. การพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ สุนทร บำเรอราช (2536, หน้า 135) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดแนวทางการให้การศึกษาซึ่งเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางและมีหลายขั้นตอน พิสมัย ถิทะแก้ว (2541, หน้า 47) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมาย 2 ลักษณะคือ

1. การปรับปรุงหลักสูตร (curriculum improvement) หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (curriculum change) หมายถึง การสร้างหลักสูตรใหม่ มาใช้แทนหลักสูตรเดิมซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรเดิมทั้งระบบ

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 10) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือการจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วยวิธีการปรับหรือขยาย

ทาบ (Taba) อมร เล็กเริงสินธุ์, 2540, หน้า 24) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึงการเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดหมายและวิธีการ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความคิด และความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

จากความหมายการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรมี 2 ลักษณะ คือ ความหมายแรก หมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรโดยการจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น มีความสมบูรณ์และเหมาะสมมากขึ้นด้วยวิธีการปรับขยาย โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร และอีกความหมายหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตรเดิมทั้งหมด

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นั้น เป็นการพัฒนาหลักสูตรที่ปรับปรุงพัฒนามาจากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของหลักสูตรแกนกลางที่มีอยู่แล้วโดยยึดมาตรฐาน

การเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางนำมาปรับขยายให้มีความเหมาะสมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหาสังคมและความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และเป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะทำให้ผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเป็นลำดับขั้น ไม่สับสน มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

สุมิตร คุณานุกร (2528, หน้า 15-20) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรประกอบไปด้วยกิจกรรมหลัก 5 ประการดังนี้ คือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

หลักสูตรแต่ละหลักสูตรจะต้องมีความมุ่งหมายที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ความมุ่งหมายในแต่ละระดับควรสอดคล้องและเสริมความมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับชาติ ซึ่งเป็นการพยายามที่จะหาคำตอบที่ว่า "จะให้การศึกษาไปเพื่ออะไร" ผู้พัฒนาหลักสูตรจะตอบคำถามนี้ได้อย่างถูกต้องเมื่อได้ทำการสำรวจและวิจัยข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับสังคมและผู้เรียน

2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์

การเลือกสรรวิชาความรู้และประสบการณ์ ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนด ในการเลือกเนื้อหาวิชาต้องพิจารณาว่า เนื้อหาสาระอะไรควรนำไปสอนก่อนหลัง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียน ครู นำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผล ขั้นตอนนี้รวมถึงการบริหารงานของนักวิชาการของโรงเรียน หัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้คือ การสอน และบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในขั้นตอนนี้คือ ครู

4. การประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตร คือ การหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ

5. การปรับปรุงหลักสูตร

กระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรมีลักษณะเป็นวัฏจักร เริ่มต้นด้วยการกำหนดความมุ่งหมาย เลือกและจัดเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย

นำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลตามที่มุ่งหมายไว้ ประเมินหาข้อบกพร่องกระบวนการนี้ และนำเอาผลที่ได้ไปปรับปรุงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรจึงเริ่มต้นด้วยกระบวนการและขั้นตอนเดิมอีกคือ ปรับปรุงความมุ่งหมาย เมื่อความมุ่งหมายซึ่งเป็นแม่บทเปลี่ยนไป กระบวนการที่เหลือก็ต้องถูกเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องรับกันจนมาถึงการประเมินหลักสูตรอีก ซึ่งเป็นกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรมีลักษณะเป็นวัฏจักรอย่างต่อเนื่อง

สำหรับกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรตามแนวของร่าง บัณฑิต (2531, หน้า 129) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การจัดทำหลักสูตรแม่บท เพื่อนำไปใช้โดยแพร่หลายทั้งระบบการศึกษา เป็นหลักสูตรที่ได้ทำการยกร่างและได้ผ่านกระบวนการทดลองและทดสอบจนแน่ใจว่าสามารถนำไปใช้ได้โดยทั่วไป สำหรับหลักสูตรที่ทำการยกร่างครั้งแรกและนำไปทดลองและแก้ไขจนได้หลักสูตรแม่บทนั้น เราเรียกว่า หลักสูตรต้นแบบ จึงเห็นได้ว่าการที่จะได้หลักสูตรแม่บทมาใช้จะต้องจัดทำต้นแบบเสียก่อน ซึ่งมีขั้นตอนที่จะต้องกระทำดังต่อไปนี้

ขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรต้นแบบ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา
5. การเลือกเนื้อหาวิชา
6. การจัดทำวัสดุหลักสูตรสื่อการเรียนการสอน
7. การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้
8. การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
9. การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

ขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรต้นแบบให้เป็นหลักสูตรแม่บท มีกิจกรรมที่ต้องกระทำสองขั้นตอน คือ

1. การจัดทำหน่วยการเรียนการสอนเพื่อทดลองและทดสอบหลักสูตร
2. การทดลองและทดสอบหลักสูตรต้นแบบ

โดยสรุปวงจรของการพัฒนาหลักสูตรของธำรง บัวศรี (2531, หน้า 6) ได้ดังภาพ

ภาพ 2 ภาพกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ ธำรง บัวศรี
ที่มา : (ธำรง บัวศรี, 2531, หน้า 6)

สำหรับวิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 37-38) ได้กล่าวถึงข้อคิดในการพัฒนาหลักสูตร

1. ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ เช่น

- ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
- ความต้องการของสังคมในแง่ฝ่ายผู้ใช้ผลผลิต
- ความก้าวหน้าทางวิชาการ
- ความต้องการของสังคมและสิ่งแวดล้อม
- ความสอดคล้องของเนื้อหาสาระและสิ่งแวดล้อม
- การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคม

2. การดำเนินการในการพัฒนาหลักสูตรต้องกระทำให้ครบ 5 ขั้นตอน

- การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- การเลือกและการจัดเนื้อหาวิชาประสบการณ์
- การนำหลักสูตรไปใช้
- การประเมินหลักสูตร
- การปรับปรุงหลักสูตร

3. หลักสูตรที่ดีต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับ

- การบริหารหลักสูตร
- การจัดแผนการเรียนการสอน

- วิธีสอนและคุณสมบัติผู้สอน
- สถานที่ สื่อการเรียนการสอน
- หนังสือหรือตำราเรียน

4. ต้องมีการประชุมสัมมนาปรึกษาหารือ ร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายผลิตและฝ่ายใช้เป็นครั้งคราวไปเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

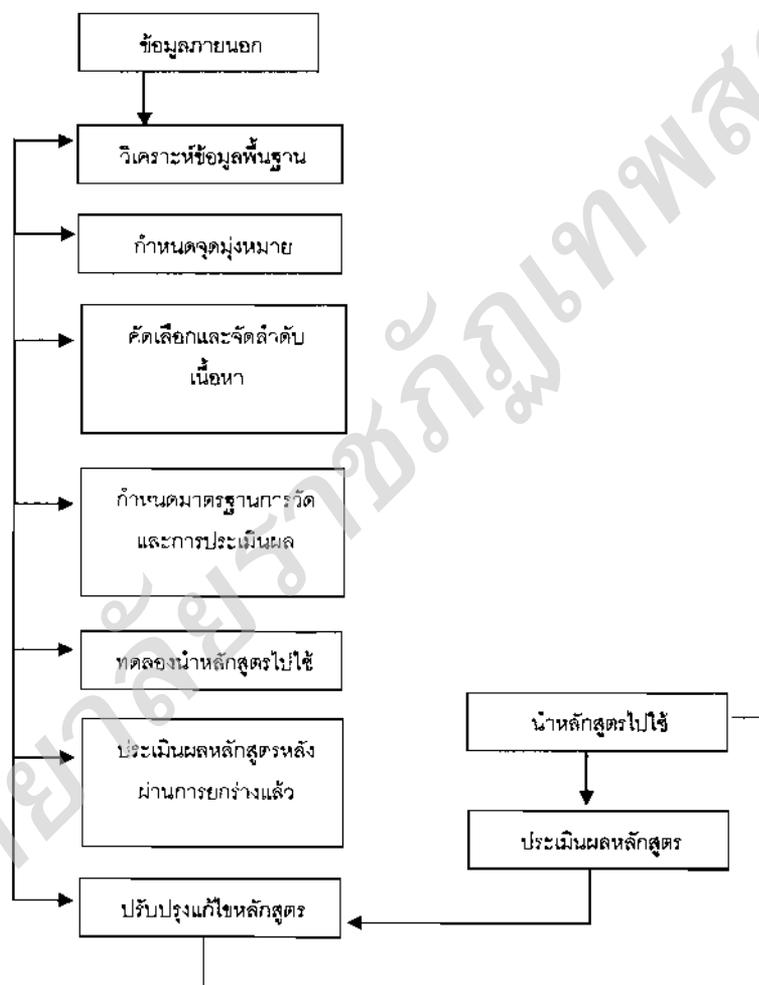
อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2545, หน้า 10) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดทำหลักสูตรสู่การสอน ไว้ว่ามี 11 ขั้นตอน คือ

1. จัดทำโครงสร้างเวลา
2. พิจารณาเนื้อหาหลักกับมาตรฐานการเรียนรู้
3. กำหนดเวลาสอนให้เหมาะสมกับสาระหลักและจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้
4. จัดทำเนื้อหารายสัปดาห์ที่จะสอนในเวลา 1 ปี
5. เขียนแผนการสอนรายปี / รายภาค
6. จัดทำแผนการสอนรายครั้ง
7. ทำสื่อการสอน
8. สร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้
9. ประเมินผลรายปี / ภาค
10. ทำการสอนจริง
11. ปรับปรุงแผนการสอนรายครั้งและรายปี

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 10) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย
3. คัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหา
4. กำหนดมาตรฐานการวัดและประเมินผล
5. ทดลองนำหลักสูตรมาใช้
6. ประเมินผลหลักสูตรหลังจากการผ่านร่างแล้ว
7. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันดังภาพ

ภาพ 3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ
ที่มา : (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 10)

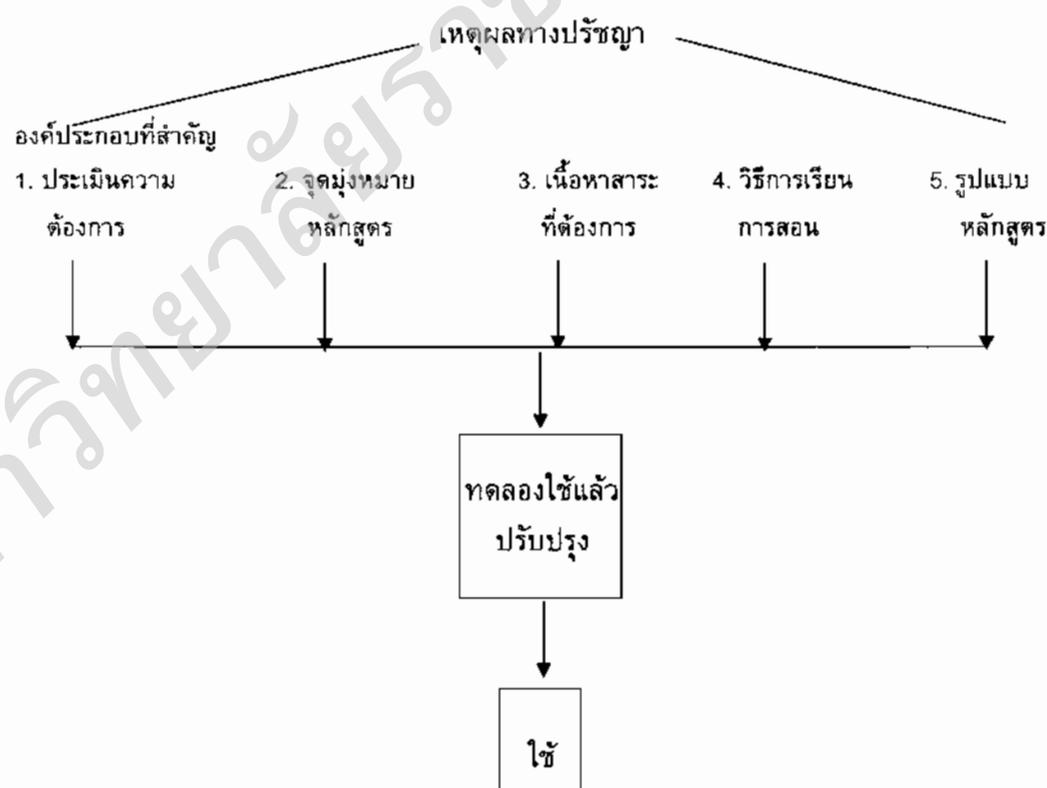
รักก์ (Rugg)(วิชัย ดิสสระ, 2535, หน้า 31) ชี้ให้เห็นว่าการจัดทำหรือการพัฒนาหลักสูตรนั้นมีงานที่ต้องทำอยู่ 3 ประการ คือ

1. การพิจารณาและการกำหนดเป้าหมายเบื้องต้นที่สำคัญของหลักสูตร ว่าหลักสูตรที่จัดทำนั้น มีเป้าหมายเพื่ออะไรทั้งโดยส่วนรวม และส่วนย่อยของหลักสูตรนั้นๆ อย่างชัดเจน

2. การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน และวัสดุประกอบการเรียนการสอน การเลือกสรรเนื้อหาสาระเพื่อการอ่าน การเขียน การทำแบบฝึกหัด หัวข้อสำหรับการอภิปราย กิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นต้น

3. การกำหนดระบบการจัดวัสดุอุปกรณ์และการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้ง การทดลองที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละวิชาแต่ละชั้นเรียน

กูเลอร์ และ โกลทีลเชิน (Gooler and Grotelueschn) (วิชัย ดิสสระ, 2535, หน้า 31) มีความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นเป็นกระบวนการตัดสินใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างก็ให้ความสำคัญในสาขาที่ตนสนใจและเห็นว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นตั้งโครงสร้างของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ภาพ 4 แผนภูมิการพัฒนาหลักสูตรของ Gooler and Grotelueschen
ที่มา : (วิชัย ดิสสระ, 2535, หน้า 31)

ตามแผนภูมิแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของบุคคลอย่างน้อย 5 ฝ่าย และแต่ละฝ่ายอาจจะมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาหลายคนรวมกันเป็นกลุ่มนักพัฒนาหลักสูตร ซึ่งแต่ละคนก็นำเอาความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม หลักการ และเหตุผลของตนที่มีอยู่มาเป็นหลักในการตัดสินใจที่จะเลือกเอาอะไรในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร การตัดสินใจที่จะเลือกเอาอะไรในแต่ละองค์ประกอบนั้นจะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลทางปรัชญา ความต้องการ จุดมุ่งหมายหลักสูตร เนื้อหาสาระ วิธีสอน และรูปแบบหลักสูตรจากแต่ละบุคคล

ทาบยา (Taba) (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527, หน้า 67) ได้กล่าวถึง กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจให้ทราบความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม (diagnosis of needs)

ขั้นที่ 2 ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามที่สังคมต้องการ (formulation of objectives)

ขั้นที่ 3 คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ต้องการนำมาสอน (selections of content) เพื่อให้มีความรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม โดยพยายามคัดเลือกให้เรียนเฉพาะที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ดังกล่าวแล้วในขั้นที่ 2

ขั้นที่ 4 จัดระเบียบ จัดลำดับ แกะไขเนื้อหาวิชาความรู้ที่คัดเลือกมาได้ในขั้นที่ 3 (organization of content)

ขั้นที่ 5 คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งจะสร้างเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และที่ตรงกับวัตถุประสงค์ต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว

ขั้นที่ 6 จัดระเบียบ จัดลำดับ แกะไขปรับปรุงประสบการณ์ที่จะนำมาเสริมเนื้อหาวิชาความรู้ (organization of learning experience)

ขั้นที่ 7 กำหนดว่ามีอะไรบ้าง เนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์อะไรบ้างที่จะต้องประเมินผลว่าได้มีการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ต้องกำหนดว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร มีอะไรที่จะนำมาช่วยในการประเมินบ้าง (determination what to evaluate and the ways and means of doing it)

แนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาต่างประเทศอีกท่านหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย คือ ไทเลอร์ ที่รู้จักกันดีคือ หลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตร (Tyler rationale) ว่าในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้นควรจะตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 11-12)

1. มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรแสวงหา
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. จะประเมินผลประสิทธิภาพทางการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

จากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาหลายๆท่าน แต่ละท่านจะมีการพัฒนาหลักสูตรที่คล้ายคลึงกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง ผู้วิจัยได้นำวิธีการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาแต่ละท่าน มาจัดลำดับขั้นในการพัฒนาหลักสูตร โดยได้สังเคราะห์ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาหลักสูตรโครงร่าง
- ขั้นที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรโครงร่าง
- ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร
- ขั้นที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร
- ขั้นที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

3. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน

ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาที่มีมาตรฐานกำกับ (standards-based reform) เพื่อเป็นหลักประกันว่าเยาวชนของชาติ จะได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน ส่วนกลางจึงได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ขึ้น เพื่อเป็นเกณฑ์กลางเทียบเคียง ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 2)

มาตรฐานการเรียนรู้จะบอกถึงสิ่งที่คาดหวังหรือจุดหมายไว้อย่างชัดเจนว่า อะไรคือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนทุกคนรู้และปฏิบัติได้ การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติกับหลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานกำกับหลักสูตรสถานศึกษาจะมีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (standard – based curriculum)

มาตรฐานการเรียนรู้ตามกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาลดลงช่วงชั้น

กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรอิงมาตรฐาน คือ หลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย หรือเป็นกรอบทิศทางในการกำหนดเนื้อหา ทักษะกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถบรรลุตามที่มาตรฐานกำหนด

หลักสูตรสถานศึกษา คือ แผนหรือแนวทางในการจัดประมวลความรู้ประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งจัดทำโดยบุคคลหรือคณะบุคคลในระดับสถานศึกษา เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและทักษะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมให้รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้

1. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา นับตั้งแต่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายควรสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า โรงเรียนมีภารกิจหลักที่จะพัฒนานักเรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติซึ่งรวมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่โรงเรียนต้องการเน้นเป็นสิ่งที่เสริมเพิ่มเติมความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2. โครงสร้างของหลักสูตร มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

- กลุ่มสาระการเรียนรู้
- ขอบข่ายสาระหลัก
- เวลาเรียน (ชั่วโมง / หน่วยกิต)
- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- เกณฑ์การจบหลักสูตร

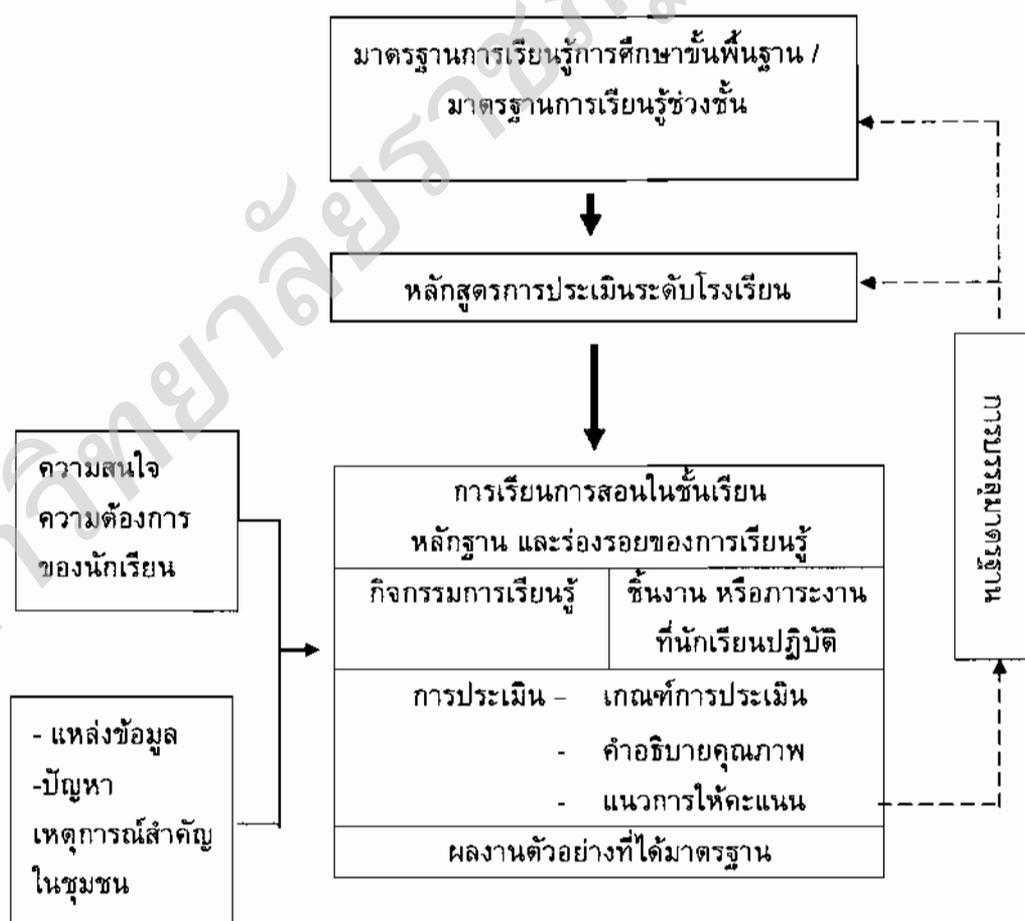
3. คำอธิบายรายวิชา (โครงสร้างรายวิชา) ควรระบุมาตรฐานช่วงชั้นที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล การรายงานผลและการเทียบโอน เนื้อหาสาระหลัก วิธีการประเมินผล และเวลาเรียน

4. หน่วยการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพราะเป็นส่วนที่นำมาตรฐานไปสู่การปฏิบัติในการเรียนการสอนอย่างแท้จริงผู้เรียนจะบรรลุมาตรฐานหรือไม่อย่างไรก็อยู่ในขั้นตอนนี้ ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานอย่างแท้จริง ทุกองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยครูต้องเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งที่ต้องการให้ “นักเรียนปฏิบัติได้” ในมาตรฐานนั้นๆ คืออะไร

ลักษณะสำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน มีดังนี้

1. ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้
2. หน่วยการเรียนรู้เป็นหัวใจของหลักสูตร

3. การจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ต้องนำพาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานที่ระบุในหน่วยการเรียนรู้นั้นๆ
4. การวัดและประเมินผลชิ้นงาน / ภาระงานที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้ ควรประเมินการปฏิบัติหรือการแสดงความสามารถของผู้เรียน (performance assessment)
5. ชิ้นงานหรือภาระงานที่กำหนดให้นักเรียนปฏิบัติ ควรเชื่อมโยงมาตรฐาน 2- 3 มาตรฐาน
6. มีความยืดหยุ่นในกระบวนการ และขั้นตอนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เช่น อาจเริ่มจากความสนใจของนักเรียนหรือสภาพปัญหาของชุมชนก็ได้

ภาพ 5 แสดงความสัมพันธ์ของมาตรฐานการเรียนรู้กับองค์ประกอบของหลักสูตร
ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 25)

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้

องค์ประกอบที่สำคัญของหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หัวเรื่องหรือชื่อหน่วยการเรียนรู้

หัวเรื่องหรือชื่อหน่วยต้องสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญหรือประเด็นหลักในแต่ละหน่วย ดังนั้นหัวเรื่องควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1.1 น่าสนใจ อาจเป็นประเด็นปัญหา ข้อคำถามหรือข้อโต้แย้งที่สำคัญ
- 1.2 สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและสังคมนักเรียน
- 1.3 เหมาะสมกับวัย ความสนใจ และความสามารถของนักเรียน

2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

ทุกหน่วยการเรียนรู้ต้องระบุมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนา นักเรียนสำหรับหน่วยการเรียนรู้นั้นๆ ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งแต่ละหน่วยอาจจะระบุมาตรฐานช่วงชั้นที่เป็นเป้าหมายของหน่วยไว้มากกว่าหนึ่งมาตรฐาน แต่ไม่ควรเกิน 3 มาตรฐาน ซึ่งอาจเป็นมาตรฐานจากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระที่สอดคล้องกันก็ได้

3. สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้

ในส่วนสาระสำคัญหรือสาระหลักนี้เป็นการกำหนดเนื้อหา และทักษะที่จะจัดการเรียนการสอนในหน่วยนั้นๆ สาระสำคัญได้จากการวิเคราะห์มาตรฐานว่าอะไรคือสิ่งที่ “นักเรียนต้องรู้ และปฏิบัติได้” ที่ระบุอยู่ในมาตรฐานของหน่วยการเรียนรู้นั้น อย่างไรก็ตามมาตรฐานแต่ละมาตรฐานอาจมีการสอนหรือฝึกซ้ำได้ในหน่วยการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญ และมีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาสาระที่จะสอน จึงควรมีการวิเคราะห์มาตรฐานช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มสาระทั้งหมดในภาพรวมก่อนเพื่อกำหนดขอบเขตสาระหลักคร่าวๆ ว่า จะจัดการเรียนการสอนมาตรฐานนั้นๆ ในระดับชั้นใดบ้าง และอาจเพิ่มเติมสาระสำคัญได้ตามความสนใจของผู้เรียนและความเหมาะสม

4. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนา ทำให้มีความรู้ และทักษะตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งช่วยในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจึงควรทราบหลักการและขั้นตอนในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี

5. ชิ้นงานหรือภาระงานที่นักเรียนปฏิบัติ

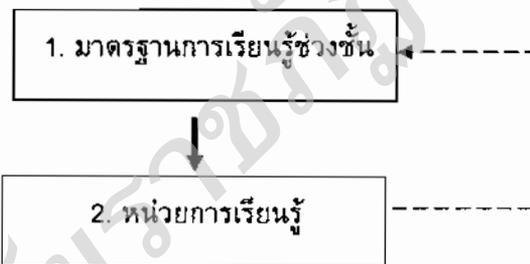
ชิ้นงานหรือภาระงาน อาจเป็นสิ่งที่ครูกำหนดให้ หรือครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในแต่ละหน่วย ชิ้นงานหรือภาระงานต้องแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาในการเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นร่องรอยหลักฐานแสดงว่านักเรียนมีความรู้และทักษะถึงมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้

6. การประเมินผล

ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งครูจะต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินผล ซึ่งควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดด้วย และควรแจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าถึงวิธีการและเกณฑ์ในการประเมินผล

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน

การสร้างหลักสูตรอิงมาตรฐานนั้น ทุกองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและเชื่อมโยงกับมาตรฐานโดยตรง

ภาพ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

ที่มา : (Haris & Carr.1996, Glatthorn et al. 1998, Solomon P. 1998 อ้างจาก กระทรวง
ศึกษาธิการ, 2544 หน้า 21)

แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน

กระบวนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐานมีความยืดหยุ่น สามารถปรับลำดับโดยเริ่มจากจุดใดก่อน - หลัง ได้ตามความเหมาะสม ดังภาพ

ภาพ 7 แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้เริ่มจากการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 22)

ภาพ 8 แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้เริ่มจากการกำหนดปัญหาสำคัญในท้องถิ่น หรือสิ่งที่น่าสนใจ

ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 22)

4. คุณลักษณะของหลักสูตรที่ดี

เซลเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander)(วิชัย ดิสสระ, 2535, หน้า 36) ได้พัฒนาแบบประเมินหลักสูตรเพื่อตรวจสอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาว่ามีคุณภาพดีมากน้อยเพียงใด อย่างไร ดังนี้

1. เนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตรครอบคลุมข้อมูลที่ได้มาจากนักเรียน สังคม กระบวนการ และความรู้ที่ควรได้รับในระหว่างการศึกษาหรือไม่อย่างไร

2. จุดมุ่งหมายของโรงเรียนวางไว้อย่างชัดเจนและเป็นที่ยอมรับโดยผู้เกี่ยวข้องหรือไม่ จุดมุ่งหมายมีความกว้างขวางสมดุล และเป็นจริงได้หรือไม่ มีช่องว่างพอที่จะขยาย ดัดต่อ เพิ่มเติม จุดมุ่งหมายตามที่ต้องการหรือไม่
3. กระบวนการเรียน ผู้เรียนมีโอกาสก้าวหน้า และมีอิสระที่จะพัฒนาตามความสามารถ ความสนใจ ตามแนวทางของตนเองได้หรือไม่
4. นักเรียนและครูมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับแผนการเรียนต่างๆ ในหลักสูตรหรือไม่ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการเรียนนั้นๆ ตามวุฒิภาวะของเขาหรือไม่ ผู้เรียนมีความเข้าใจเหตุผล และยอมรับสิ่งที่โรงเรียนคาดหวังจากเขาหรือไม่
5. กลุ่มจุดมุ่งหมายที่สำคัญๆ มีความสอดคล้องกับโอกาสที่จะเรียนในแต่ละกลุ่ม เพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมายนั้นๆ หรือไม่ มีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายกับโอกาสที่จะเรียนว่ามีการเชื่อมต่อกันหรือไม่ โอกาสในการเลือกทางเรียนเป็นแนวทางที่ดีที่สุดที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่อย่างไร
6. ในแต่ละขอบเขตหรือแต่ละกลุ่มของจุดมุ่งหมาย โอกาสในการเลือกทางการเรียน ที่เกี่ยวข้องมีรูปแบบที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะให้เกิดขึ้นมากน้อยอย่างไร รูปแบบนั้นๆ มีความเหมาะสม และคล่องตัวที่จะนำไปใช้อย่างจริงจังหรือไม่อย่างไร
7. แผนงานเหมาะสมกับศูนย์กลางการศึกษาในโรงเรียนหรือไม่ มีแผนการที่สร้างขึ้น จากภายนอกโรงเรียนและได้รับการปรับปรุงหรือนำไปใช้ในโรงเรียนหรือไม่ โอกาสทางการ เรียนต่างๆ ได้รับการวางแผนให้คุณค่าต่อผู้เรียนและชุมชนหรือไม่อย่างไร
8. ความต้องการเป็นแรงผลักดันจากภายนอกได้รับการพิจารณาผ่านกระบวนการ ที่กำหนดไว้อย่างสมดุลหรือไม่
9. แผนงานของหลักสูตรโดยส่วนรวมมีความกว้างขวางหรือไม่ และแผนนั้นสอดคล้อง สัมพันธ์กับการเรียนการสอน การวัดผล ตลอดทั้งจุดมุ่งหมายและโอกาสทางการเรียนที่กำหนดไว้หรือไม่
10. กลุ่มที่รับผิดชอบในการวางแผนนั้นเป็นตัวแทนของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนโดยส่วนรวมและกลุ่มอาชีพต่างๆหรือไม่
11. แผนการต่างๆเปิดโอกาสให้มีการแสดงปฏิกิริยาย้อนกลับจากนักเรียนหรือกลุ่ม ชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางที่จะปรับปรุงแผนนั้นๆหรือไม่ อย่างไร
12. แผนการสอนและส่วนประกอบต่างๆของหลักสูตรมีโอกาสอธิบายและชี้แจงจนเป็นที่เข้าใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องได้หรือไม่
13. มีคณะกรรมการและหน่วยวัดและประเมินผลหรือกลุ่มคนหรือรายบุคคลที่จะ รับผิดชอบในการพิจารณาปัญหา หรือรวบรวมปัญหาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือไม่ มีขอบข่าย หรือรายงานที่ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับกลุ่มบุคคลที่จะแก้ปัญหาต่างๆได้อย่างจริงจัง หรือไม่ การพิจารณา รวบรวม รายงาน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาเป็นไปอย่างมีระบบหรือไม่

14. แผนงานนั้นๆ มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในศูนย์กลางการศึกษาของโรงเรียน ชุมชน อย่างกว้างขวางทั่วถึงและเป็นประโยชน์หรือไม่

15. แผนงานของหลักสูตรมีช่องว่างสำหรับการยืดหยุ่นเพื่อให้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตามโอกาสของการเรียน วิธีการเรียนการสอน ตลอดทั้งการรับฟังความคิดเห็น ของครูและนักเรียนเพื่อการพัฒนาให้ดีที่สุดหรือไม่

5. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการศึกษา ประกอบไปด้วย หมวดต่างๆ 9 หมวด และบทเฉพาะกาล ดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

หมวด 3 ระบบการศึกษา

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

บทเฉพาะกาล

พระราชบัญญัติการศึกษาที่เกี่ยวกับการกระบวนการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา หลักสูตร ดังนี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

"การศึกษา" หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

"การศึกษาขั้นพื้นฐาน" หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

"การศึกษาดลอดชีวิต" หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสาน ระหว่าง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

"มาตรฐานการศึกษา" หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการได้กล่าวถึงการศึกษาดังนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริม สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้ง ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และ ความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ได้กล่าวถึงแนวในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และ บุรณภาพ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ สังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจและ ประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทย
อย่างถูกต้อง

(5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง
ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน
โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์
ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น
ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล
กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและ
อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย
เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการ
เรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือ กับบิดา
มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของ
ผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไป
ในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้
สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการ
ประเมินผู้เรียนตามวาระหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบ
อาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในวาระ
หนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึง
ประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคล ตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความ เหมาะสม ของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้ง ด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษานอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรค สองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อ พัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

จากพระราชบัญญัติการศึกษาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาสาระ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร นำมาสังเคราะห์เพื่อพัฒนาหลักสูตร เพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

6. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนา ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการ จัดการศึกษาทุกรูปแบบทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาดตามอัธยาศัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของ ประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่ความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเอง ให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดียึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงาม

โครงสร้าง

กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรไว้ 4 ช่วงชั้น ตามระดับการพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 8 กลุ่มสาระ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

สาระทั้ง 8 กลุ่มสาระนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ กลุ่มที่สองประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละ ช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

และกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ดังนี้

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และนำไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าต่อตนเองและส่วนรวม

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลกรวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจยุคสมัยของประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในแง่ความสัมพันธ์ ความสำคัญ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ไทยมีความภาคภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง
ที่ปรากฏในระหว่างที่ตามธรรมชาติ ซึ่งมีผลต่อกันและกัน ใช้แผนที่และ
เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูลภูมิสารสนเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้
และจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิด
การสร้างสรรคัวัฒนธรรมและมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน ไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3	มีเวลาเรียนปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 2	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6	มีเวลาเรียนปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3	มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5- 6 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 4	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6	มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

โดยสรุปภาพรวมของโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้ คือ

ตาราง 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)
	← การศึกษามากบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000ชม.	ประมาณปีละ 1,000-1,200ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1,200ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดการเรียนรู้และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิดและการทำงาน
- ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และการพัฒนาตนตามศักยภาพ

ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 45)

ตามโครงสร้างที่กำหนดสถานศึกษาสามารถจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้เพิ่มเติม และกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาใหม่ๆ เพื่อเป็นรายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและเพื่อให้

ผู้เรียนได้เลือกเรียนความถนัด ความสนใจ ความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม

ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี เป็นหลักสูตรที่มีความสอดคล้องสภาพปัญหา ความต้องการในห้องถิ่น ตรงกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

7. การประเมินหลักสูตร (curriculum evaluation)

การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตร มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรไว้อย่างหลากหลายดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 138-139) ได้อธิบายสรุปว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาคุณค่าของหลักสูตร โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูล และการใช้ข้อมูลจากการวัดผลในแง่ต่างๆของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันและสรุปว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีคุณค่า ประการใด มีคุณภาพดีหรือไม่ หรือได้รับผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หรือมีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป และนำเสนอผู้บริหารผู้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการดำเนินการต่อไป หรือการประเมินหลักสูตรหมายถึง กระบวนการในการศึกษาส่วนประกอบต่างๆของหลักสูตร อันได้แก่ หลักสูตร จุดมุ่งหมาย โครงสร้างจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน วิธีสอนและการวัดผลว่าจะสัมพันธ์กันหรือไม่

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 56) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การรวบรวม และศึกษาข้อมูลรวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบหลักสูตรว่ามีข้อดี จุดอ่อนในเรื่องใด รวมทั้งผลการใช้หลักสูตรมีคุณค่าและบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

การประเมินหลักสูตรอาจให้ความหมายได้ ดังต่อไปนี้ (รุจิร ภูสาระ, 2545)

1. การวัดผลการปฏิบัติของผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในเชิงปริมาณ
2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้เรียนกับมาตรฐาน
3. การอธิบายและการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร
4. การอธิบายการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการเลือกวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเรื่องหลักสูตร
5. การใช้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพในการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 249) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรหมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรนั้นๆมีประสิทธิภาพแค่ไหน เมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่

กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไข เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

จากความหมายเหล่านี้จะเห็นว่าการประเมินผลจะดำเนินการไปในรูปแบบใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การให้คำนิยามของการประเมินหลักสูตร

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาหลายท่านที่ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

กูด (Carter V. Good, 1945)(สุนีย์ ภูพันธ์, 2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินหลักสูตร คือ การประเมินผลของกิจกรรมการเรียนภายในขอบข่ายของการสอนที่เน้นเฉพาะจุดประสงค์ของการตัดสินใจในความถูกต้องของจุดมุ่งหมายความสัมพันธ์ และความต่อเนื่องของเนื้อหาและผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจในการวางแผนการจัดโครงการต่อเนื่องและการหมุนเวียนของกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่จัดให้มีขึ้น

สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam Daniel Let al)(สุนีย์ ภูพันธ์, 2546) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินหลักสูตรคือ กระบวนการหาข้อมูลเก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าเดิม

จากความหมายของการประเมินหลักสูตรข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร คือ กระบวนการในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรนั้น ๆ มีประสิทธิภาพเพียงใด เมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตรแต่ละขั้นตอนมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไปในรายละเอียด มีนักศึกษากล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

นิคม ชมภูหลง (2544, หน้า 239) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตร เพื่อนำไปใช้แล้วสนองวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่
2. เพื่อตัดสินองค์ประกอบของหลักสูตรด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนผลการวัดผลและประเมินผล มีความสอดคล้องกันหรือไม่ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนหรือไม่
3. เพื่อตัดสินหลักสูตรว่ามีข้อดีและข้อบกพร่องอะไรบ้างที่จะต้องแก้ไขปรับปรุง
4. เพื่อตัดสินการบริหารหลักการกำหนดไปใช้ในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่
5. เพื่อการติดตามประเมินและตรวจสอบผลผลิตจากหลักสูตร คือผู้เรียนมีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามที่หลักสูตรคาดหวังหรือไม่

สุณีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 250) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้นโดยดูว่าหลักสูตรสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่
2. เพื่ออธิบายและพิจารณาว่าลักษณะของส่วนประกอบต่างๆของหลักสูตรสอดคล้องกันหรือไม่
3. เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้
4. เพื่อตัดสินใจว่าการบริหารงานด้านวิชาการและบริหารงานด้านหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่
5. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร
6. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆในหลักสูตร
7. เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือควรปรับปรุงพัฒนาในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเพื่อยกเลิกการใช้หลักสูตร

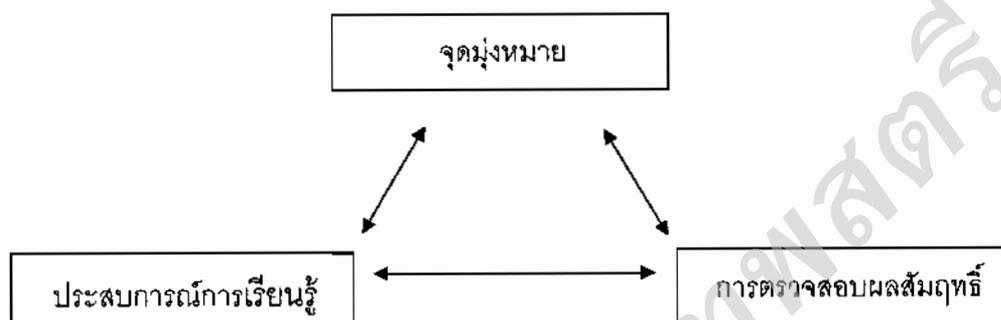
จากจุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตร ตามแนวคิดของนักการศึกษาสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตรนั้น เพื่อตัดสินหลักสูตรในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการนำไปใช้แล้วสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ด้านองค์ประกอบของหลักสูตร ด้านคุณภาพของหลักสูตร และนำสิ่งที่บกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบของการประเมินผลหลักสูตร

นิคม ชมภูหลง (2544, หน้า 234 - 239) กล่าวถึงรูปแบบการประเมินผลหลักสูตร ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินผลหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler's Curriculum Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลักโดยดูผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่จุดมุ่งหมายกำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งศึกษาจากความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคือจุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสพการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน (ได้จาก การวัดและประเมินผล)

ธารง บัวศรี (2531, หน้า 333) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) ว่าไทเลอร์เป็นผู้วางรากฐานการประเมินผลหลักสูตร โดยไทเลอร์เป็นผู้ริเริ่มให้คำนิยามการศึกษาว่า "การศึกษาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม" ดังนั้นการประเมินผลหลักสูตรจึงเป็นการเปรียบเทียบว่า พฤติกรรมของผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ โดยการศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบของกระบวนการจัดการศึกษา 3 ส่วน คือจุดมุ่งหมายของการศึกษา การจัดประสพการณ์การเรียนรู้ และการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน การประเมินผลหลักสูตรตามแนวคิดนี้ คือพิจารณาว่ามีความก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบจัดการกระบวนการศึกษาทั้ง 3 ส่วนแสดงได้ดังภาพ

ภาพ 9 รูปแบบการประเมินของไทเลอร์
ที่มา : (ธำรง บัวศรี, 2531, หน้า 333)

2.รูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ (Robert L. Hammond's Curriculum Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดมุ่งหมายหลักเช่นเดียวกับการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ แต่จะประเมินสิทธิภาพของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยการเปรียบเทียบข้อมูลพฤติกรรมและกับจุดประสงค์และเน้นการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น โดยการประเมิน 3 มิติได้แก่ มิติด้านการเรียนการสอน มิติสถาบันและมิติด้านพฤติกรรม ซึ่งแต่ละมิติจะประกอบด้วยตัวแปรอื่น ๆ อีกหลายตัว ความสำเร็จของหลักสูตรจะขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในมิติต่างๆเหล่านี้

3.รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตค (Robert E. Stake Curriculum Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก ซึ่งเกณฑ์นั้นคือ มาตรฐาน 2 ประการได้แก่ มาตรฐานสมบรูณ์ และมาตรฐานสัมพันธ์โดยคำนึงถึงข้อมูลเชิงบรรยาย และข้อมูลเชิงตัดสินต้องคำนึงถึงแหล่งที่มาของข้อมูล 3 ด้าน คือด้านปัจจัยเบื้องต้นเพื่อทราบสภาพก่อนใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร และด้านผลผลิตการใช้หลักสูตร

4.รูปแบบการประเมินหลักสูตรของพรูวส์ (Provuss Curriculum Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยในการตัดสินใจหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ว่าจะปรับปรุงหรือใช้ต่อไปหรือยกเลิกซึ่งการประเมินกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับ (1)การกำหนดมาตรฐานของหลักสูตร ได้แก่ มาตรฐานด้านการพัฒนาและมาตรฐานด้านเนื้อหา (2)การพิจารณาความไม่สอดคล้องระหว่างส่วนต่างๆของหลักสูตรกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้น (3)การใช้หลักสูตรที่ไม่สอดคล้องสำหรับการหาจุดอ่อนของหลักสูตร

5.รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeams Curriculum Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับ 4 ประการ คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง การตัดสินใจเกี่ยวกับ

การดำเนินงานและการตัดสินใจเมื่อสิ้นสุดโครงการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสำเร็จของการใช้หลักสูตรจึงเรียกการประเมินว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับความสำเร็จในการประเมินเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจทั้ง 4 ประการ ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่มีความครอบคลุมมากที่สุด คือการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ เรียกว่าเป็นการประเมินแบบซิปโมเดล(CIPP Model) ซึ่งย่อมาจาก

C = Context (สภาพแวดล้อมหรือบริบท)

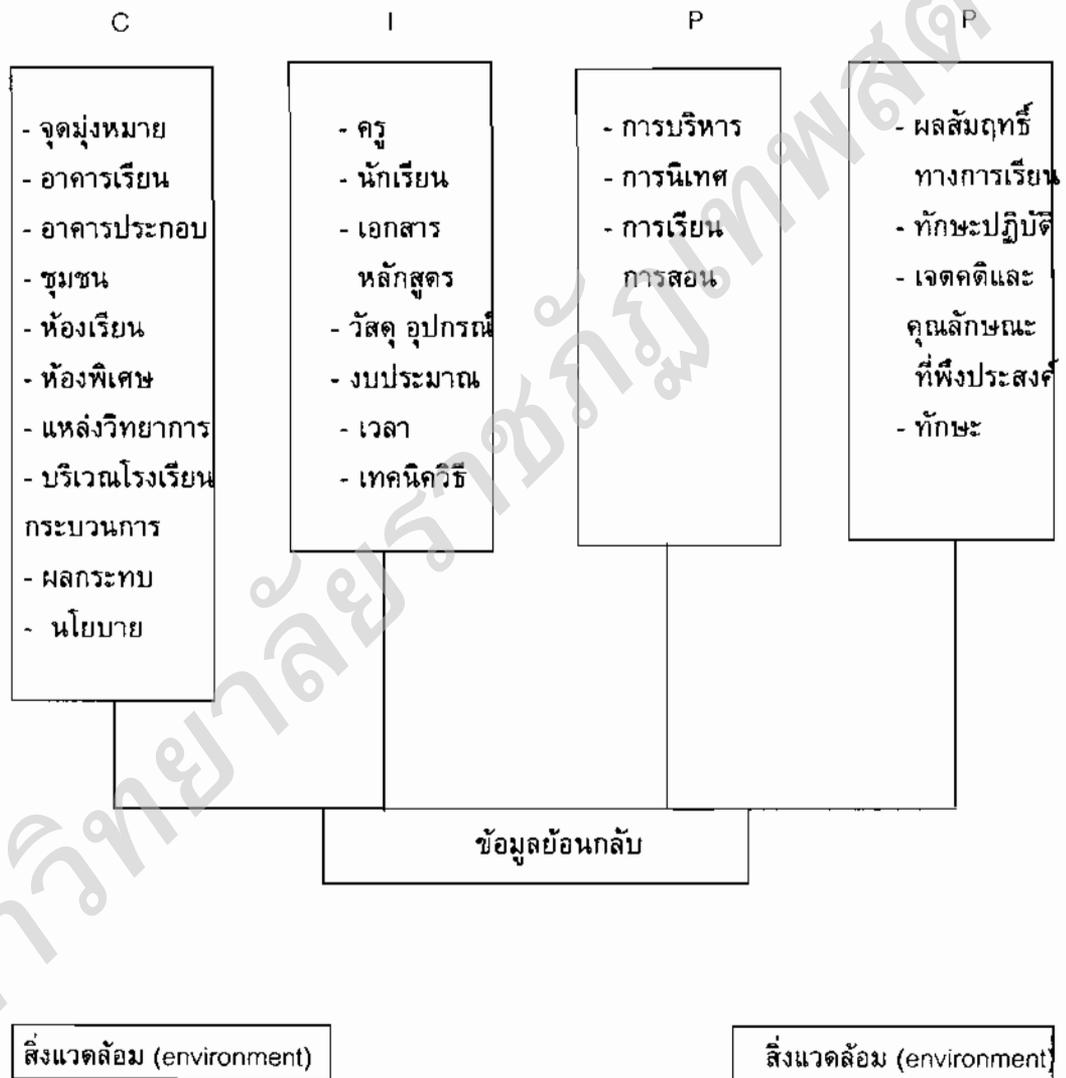
I = Input (ปัจจัยเบื้องต้น)

P = Process (กระบวนการ)

P = Product (ผลผลิต)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

การประเมินหลักสูตรแบบชิปโมเดล

ภาพ 10 การประเมินหลักสูตรแบบชิปโมเดล

ที่มา : (นิคม ชมภูหลง, 2544, หน้า 243)

จากการได้ศึกษารูปแบบการประเมินผลหลักสูตร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์การประเมินหลักสูตรของนักการศึกษาท่านต่างๆ เพื่อนำมาประเมินหลักสูตรเพิ่มเติม วิธีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน โดยประเมินในด้านหลักสูตรโครงสร้าง ประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร และประเมินหลังการใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตรโครงสร้างประเมินโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

ความสอดคล้อง ความครอบคลุมในด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โครงสร้างของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล ก่อนจะนำหลักสูตรมาทดลองใช้ ประเมินก่อนใช้หลักสูตรโดยการสอบวัดความรู้ ความเข้าใจก่อนใช้หลักสูตรโดยใช้แบบทดสอบ ระหว่างใช้หลักสูตรประเมินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน หลังการใช้หลักสูตรประเมินผลจากความรู้ความเข้าใจโดยใช้แบบทดสอบ และการปฏิบัติกิจกรรมเผยแพร่ ส่งเสริม อนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยโดยใช้แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม และประเมินด้านความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้แบบสอบถาม

วิถีชีวิตของประชาชนในอำเภอหนองแค

อำเภอหนองแคเป็นอำเภอในเขตการปกครองของจังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่เป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของภาคกลาง ซึ่งนับได้ว่าเป็นประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนจะศึกษาวิถีชีวิตของประชาชนในอำเภอหนองแค จึงกล่าวถึงข้อมูลจังหวัดสระบุรีพอสังเขป ดังนี้

ที่ตั้ง อาณาเขตติดต่อของจังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย อยู่ห่างทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพฯ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ระยะทางประมาณ 108 กิโลเมตร จังหวัดสระบุรีมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 3,576.486 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,235,3047 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.70 ของพื้นที่ประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอชัยบาดาล และอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันออกเฉียง ติดต่อกับอำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และอำเภอวังน้อย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอภาชี อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

การปกครองของจังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรีแบ่งเขตการปกครองเป็น 13 อำเภอ 111 ตำบล 971 หมู่บ้าน 21 เทศบาล 103 องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอต่างๆ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอเสาไห้ อำเภอหนองแซง อำเภอวิหารแดง อำเภอแก่งคอย อำเภอหมวกเหล็ก อำเภอวังม่วง อำเภอพระพุทธ

บาท อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบ้านหมอ อำเภอหนองโดน อำเภอดอนพุด และอำเภอหนองแค

ลักษณะทั่วไปของอำเภอหนองแค

ที่ว่าอำเภอหนองแคตั้งอยู่ฝั่งขวาของถนนพหลโยธิน ห่างจากตัวเมืองสระบุรีลงมาทางใต้ประมาณ 21 กิโลเมตร มีพื้นที่ในการปกครองประมาณ 264 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 15 ตำบล ได้แก่ ตำบลกลุ่มหัก ตำบลคชสิทธิ์ ตำบลโคกตูม ตำบลโคกแย้ ตำบลบัวลอย ตำบลโพหนอง ตำบลหนองไช้ น้ำ ตำบลหนองแค ตำบลหนองจรเข้ ตำบลหนองจิก ตำบลหนองนาก ตำบลหนองปลิง ตำบลหนองโรง ตำบลห้วยขมิ้น ตำบลห้วยทราย มีจำนวนประชากร ณ เดือนกันยายน 2547 จำนวน 85,165 คน เป็นอำเภอที่มีประชากรมากเป็นอันดับที่ 3 รองจากอำเภอเมือง กับอำเภอแก่งคอย มีความหนาแน่นของประชากร 328 คน / ตร.กม. มีความหนาแน่นเป็นอันดับ 2 รองจากอำเภอเมืองสระบุรี อำเภอหนองแคได้รับการจัดตั้งเป็นอำเภอเมื่อไรไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด เข้าใจว่าเดิมคงมีสภาพเป็นชุมชนหนึ่งในเมืองสระบุรี ต่อมาเมื่อจำนวนประชากรมากขึ้น ชุมชนขยายกว้างขวางขึ้น ทำให้การบริหารบ้านเมืองเป็นไปไม่ทั่วถึงจึงได้รับการจัดตั้งเป็นอำเภอ โดยปรากฏชื่อนายอำเภอคนแรก คือ ชุนพรหมสัสดี (บุต) เมื่อปีพุทธศักราช 2442 หรือหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 แล้ว 2 ปี

ลักษณะภูมิประเทศของหนองแค

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลอง ห้วย หนอง ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่ขุดใหม่หลายแห่ง ที่สำคัญได้แก่ คลองระพีพัฒน์ มีพื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือบางส่วนเป็นที่ราบสูง และภูเขา

ลักษณะประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรในท้องที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยแท้ มีชาวเหนือ ชาวลาว จากเวียงจันทน์ และชาวมอญจากพม่าบ้าง ส่วนมากประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ และในปัจจุบันการประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากจังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งพลังงาน เพื่อการอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมการลงทุน (BOI ZONE 2) สำหรับอำเภอหนองแคมีนิคมอุตสาหกรรม ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมหนองแค มีเนื้อที่ 2,044 ไร่ มีโรงงานจำนวน 5 แห่ง และเป็นเขตอุตสาหกรรมเครือซีเมนต์ไทยโดยการจัดการของบริษัท เอส ไอ แอล ที่ดินอุตสาหกรรมจำกัด มีเนื้อที่ 3,000 ไร่

สินค้า O-TOP ของอำเภอหนองแค

สินค้า O-TOP ที่สำคัญของอำเภอหนองแค ได้แก่ ทอพรหมเช็ดเท้า ทำขนมคุกกี๋และขนมเค้ก ข้าวซ้อมมือ สินค้าหัตถกรรมเครื่องแก้ว กระเป๋านั่งเทียมสตรี ผลิตภัณฑ์ศิลปะบนกระจก ตะกร้าสานจากพลาสติกนึ่ง ผลิตภัณฑ์จากเซรามิค สาโท

บุคคลสำคัญ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของอำเภอหนองแค

บุคคลที่ทำคุณประโยชน์กับอำเภอหนองแคเป็นอย่างมาก และนับว่าเป็นบุคคลสำคัญของชาวหนองแค ได้แก่ พระครูสุรภิกขิมล (หลวงพ่อซิ้ม) เจ้าอาวาสวัดมงคลที่ปาราม (เกาะลอย) ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนหนองแค "สรภิกขิตยา" และยังเป็นทีเคารพศรัทธาในด้านการเผยแผ่ศาสนา และพระครูสุรภิกขิจารณ (หลวงพ่อผั่น) เจ้าอาวาสวัดราษฎร์เจริญ (แปดอาร์) ท่านเป็นเกจิอาจารย์ที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวหนองแค ด้วยท่านมีเมตตาธรรม มีศีลบริสุทธิ์ และยังเป็นผู้สนับสนุนในการก่อสร้างอาคารเรียนของโรงเรียนวัดราษฎร์เจริญ และก่อสร้างถาวรวัตถุในวัดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ ฌาปนสถาน พระทั้ง 2 รูป ได้ทำประโยชน์แก่ชุมชน ตลอดทั้งให้ความเอื้อเฟื้อ มีจริยวัตรอันน่าเลื่อมใส จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นทีเคารพศรัทธา ซึ่งท่านเป็นที่พึ่งทางใจของพุทธศาสนิกชนทั้งในอำเภอหนองแค และประชาชนโดยทั่วไปมาโดยตลอด ในปัจจุบันพระทั้งสองรูปมรณภาพไปแล้ว สำหรับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวหนองแค ได้แก่ หลวงพ่อสำเร็จศักดิ์สิทธิ์ เป็นพระพุทธรูปเก่าองค์หนึ่งที่ขุดพบอย่างบังเอิญเมื่อวันจันทร์ ที่ 2 ขึ้น 12 ค่ำ ปีกุน เดือน 12 พ.ศ. 2502 องค์หลวงพ่อเป็นดินวิหารหลวงพ่อดังอยู่บนสันคั่นคลองระพีพัฒน์ฝั่งขวา หันหน้าลงน้ำทิศตะวันออก ในท้องที่ตำบลคชสิทธิ์ หลวงพ่อสำเร็จศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพ ศรัทธาแก่ประชาชนในเขตอำเภอหนองแค ชาวอำเภอหนองแคจะจัดงานนมัสการปิดทองหลวงพ่อกุ๊กปี

ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองของอำเภอหนองแค

อำเภอหนองแคมีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีนมัสการพระครูสุรภิกขิมล (หลวงพ่อซิ้ม) ณ วัดมงคลที่ปาราม (เกาะลอย) ในช่วงเทศกาลตรุษจีนของทุกปี ประเพณีนมัสการปิดทองหลวงพ่อบ้างสำเร็จศักดิ์สิทธิ์ในช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี การแข่งขันเรือยาวประเพณี คลองระพีพัฒน์ ณ บริเวณท่าน้ำหน้าท่าว่าการอำเภอหนองแค ในช่วงเดือนตุลาคม

สภาพปัญหาของอำเภอหนองแค

จากลักษณะดั้งเดิมของอำเภอหนองแคที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะการทำสวนส้ม จึงมีการจ้างแรงงานจากที่อื่นเข้ามาชดเชยแรงงานที่ขาด เนื่องจากคนในพื้นที่ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จึงมีครอบครัวจากต่างถิ่นกลุ่มหนึ่งที่อพยพเข้ามาใช้แรงงานใน

เขตอำเภอหนองแค ซึ่งส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจนและขาดการศึกษา เด็กที่เกิดจากครอบครัวเหล่านี้จะขาดการอบรมเด็กจากครอบครัวผู้ใช้ เมื่อเข้าสู่ระบบโรงเรียนจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างจากเพื่อนเนื่องจากขาดความพร้อมในการที่จะศึกษาเล่าเรียน ขาดความเอาใจใส่จากบิดามารดา และจากการที่ชุมชนของอำเภอหนองแคเป็นชุมชนเกษตรแต่เปลี่ยนแปลงมาเป็นชุมชนอุตสาหกรรม ทำให้ภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป มีรายได้จากการรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ทั้งบิดามารดาเองยังส่งเสริมให้ลูกใช้จ่ายที่ไม่เหมาะสมกับวัย ประกอบกับคนในสังคมหนองแคเกิดการแข่งขันกันทางด้านวัตถุ อันเนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลจากสังคมภายนอก ทำให้มีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากขึ้น นอกจากนั้นวิถีชีวิตการทำงานที่เปลี่ยนไปจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรเปลี่ยนเป็นรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เวลาทำงานของบิดามารดาไม่แน่นอนส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว คือ การไม่มีเวลาที่จะดูแลใกล้ชิดกับบุตรหลาน รวมทั้งมีสถานบันเทิง ร้านอินเทอร์เน็ต เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและอย่างรวดเร็ว ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการมั่วสุม เพราะขาดการดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดา รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายนอก ที่ส่งผลต่อสังคมในอำเภอหนองแค โดยการได้รับอิทธิพลจากสื่อโฆษณา และมีการติดต่อสื่อสารที่สะดวกขึ้น จึงทำให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น ชุมชนในอำเภอหนองแคจึงประสบปัญหาเด็กและเยาวชนขาดระเบียบวินัย มั่วสุมในแหล่งอบายมุข มีพฤติกรรมและกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งมีการทะเลาะวิวาทกันระหว่างกลุ่มวัยรุ่นอยู่เสมอ ส่วนปัญหาอื่นๆ ที่พบคือครอบครัวแตกแยก

จากสภาพปัญหาในชุมชนอำเภอหนองแค การพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิธีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน จึงเน้นให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิดที่ถูกต้อง เพื่อดำรงตนอยู่ในสังคมในปัจจุบันได้อย่างรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมประเพณีไทยอย่างหลากหลาย และส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ได้เรียนรู้วิถีชีวิตไทยในอดีต เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าความเป็นไทย

รูปแบบการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยมีรูปแบบการเผยแพร่วัฒนธรรมที่หลากหลาย การจะนำรูปแบบการเผยแพร่วัฒนธรรมรูปแบบใดไปใช้จะต้องให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางสังคม และในขณะเดียวกัน รูปแบบการเผยแพร่วัฒนธรรมในแต่ละครั้งอาจจะต้องมีการปรับปรุงรูปแบบอยู่เสมอๆ เพื่อการเผยแพร่จะประสบผลสำเร็จ รูปแบบการเผยแพร่วัฒนธรรมมีหลายรูปแบบดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเผยแพร่ เช่น จัดการแสดง การจัดนิทรรศการ การจัดบอร์ด การทำเอกสารเผยแพร่

2. การนำวัฒนธรรมมาปฏิบัติหรือใช้ประโยชน์ จะเป็นการส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป และจะทำให้วัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป
3. การนำวัฒนธรรมมาพัฒนาปรับปรุง ให้เหมาะกับสภาพสังคม และสร้างพิพิธภัณฑ์ เพื่อจัดแสดงสิ่งของที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมและล้ำสมัยไม่เหมาะกับการนำมาใช้ในสังคมปัจจุบัน
4. การศึกษาค้นคว้าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจากหนังสือ ตำรา วิทยุ โทรทัศน์ การรับฟัง หรือสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ จากเว็บไซต์แล้วนำมาเผยแพร่โดยวิธีการสนทนาตามกลุ่มสนใจ
5. จัดตั้งองค์กรทางวัฒนธรรมทำหน้าที่เผยแพร่
6. เผยแพร่โดยผ่านทางคอมพิวเตอร์มาเป็นสื่อเพื่อการเผยแพร่ เช่น ด้วยการสร้างเว็บไซต์
7. การจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ นำเสนอแนวคิดในการเผยแพร่ ปรับปรุง แก้ไข เพื่อกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม

รูปแบบการเผยแพร่วัฒนธรรม จึงมีค่อนข้างหลากหลายและมีการปรับประยุกต์ อยู่เสมอเพื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมของแต่ละประเภท ซึ่งการเผยแพร่วัฒนธรรม ในแต่ละรูปแบบจะประสบความสำเร็จในการเผยแพร่หรือไม่นั้นจะต้องมีการประเมินผลและนำรูปแบบนั้นมาปรับปรุงต่อไป

จากการที่ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการพัฒนาหลักสูตรเป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน (standard – based curriculum) ซึ่งลักษณะสำคัญของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน คือ มาตรฐานการเรียนรู้จะบอกถึงสิ่งที่คาดหวังหรือจุดหมายไว้อย่างชัดเจนว่า อะไรคือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนทุกคนรู้และปฏิบัติได้ และการกำหนดชิ้นงานหรือภาระงานจึงเป็นวิธีการประเมินการปฏิบัติหรือการแสดงความสามารถของผู้เรียน (performance assessment) เป็นหลักฐานและร่องรอยของการเรียนรู้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาในการเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นร่องรอยหลักฐานแสดงว่านักเรียนมีความรู้และทักษะถึงมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้ การกำหนดชิ้นงาน / ภาระงานที่นักเรียนปฏิบัติในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งครูจะต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินผล ซึ่งควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดด้วย และควรแจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าถึงวิธีการและเกณฑ์ในการประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 2-5)

สำหรับหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในด้านการกำหนดชิ้นงาน / ภาระงานที่นักเรียนปฏิบัติ คือ ผลงานการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย เมื่อนักเรียนได้ศึกษาตามกิจกรรมของหลักสูตรแล้ว นักเรียนสามารถที่จะปฏิบัติกิจกรรมการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยได้โดยสามารถ

ดำเนินการวางแผนดำเนินงานกิจกรรมได้ด้วยตนเอง ซึ่งในการปฏิบัติกิจกรรมจะประเมินจากความคิดสร้างสรรค์ ความน่าสนใจของกิจกรรม ผลสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรม ผลงานที่นักเรียนปฏิบัติจะเป็นชิ้นงานที่นักเรียนเลือกปฏิบัติเองตามความสนใจ หรือสร้างองค์ความรู้มาเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ซึ่งอาจจะออกมาในรูปแบบการเผยแพร่แบบใดแบบหนึ่ง หรือรูปแบบอื่นที่นักเรียนสามารถดำเนินการได้ตามความเหมาะสม ดังนี้

1. สื่อประกอบการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย เช่น แผ่นพับ วาดรูป
2. การจัดกิจกรรมการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย เช่น จัดนิทรรศการ การรณรงค์ การจัดบอร์ด
3. การปฏิบัติโครงการการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย

ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ความพึงพอใจเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดจากความรู้สึก โดยเฉพาะในเรื่องของการเรียนการสอนถ้าผู้เรียนมีความพึงพอใจในเรื่องที่จะเรียน พอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ จะทำให้มีปฏิริยาและความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน สำหรับความหมายของความพึงพอใจมีผู้ให้ความหมายของคำว่าความพึงพอใจไว้หลายท่าน ดังนี้

พิทักษ์ ดรุณทิพย์ (2538, หน้า 24) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในเชิงการประเมินค่าซึ่งจะเห็นว่าเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทัศนคติอย่างแยกไม่ออก

นิลบล เพ็งพานิช (2539, หน้า 19) ได้สรุปความหมายของความพึงพอใจตามแนวคิดของวิลลิสท์ หรยางกูร ไว้ดังนี้ ความพึงพอใจเป็นการให้ค่าความรู้สึกของคนเราที่สัมพันธ์กับโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับความหมายของสภาพแวดล้อม ค่าความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมจะแตกต่างกัน เช่น ความรู้สึกดี-เลว พอใจ-ไม่พอใจ สนใจ-ไม่สนใจ เป็นต้น

ปรัชญา จันทราภักย์ (2542, หน้า 19) ได้สรุปความหมายของความพึงพอใจตามแนวคิดของ กู๊ด (Good) ไว้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง สภาพ คุณภาพ หรือระดับความพึงพอใจซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยสรุปความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลซึ่งเป็นผลรวมของความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ และพฤติกรรมที่ได้แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเชิงประเมินค่า เพื่อตัดสินว่าชอบ หรือไม่ชอบ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ บุคคลจะเกิดความพึงพอใจเมื่อคนได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ซึ่งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์ดังนี้

ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory, อ้างจาก ชัชรี นฤทุม, 2545) มาสโลว์ ได้ตั้งสมมติฐานว่ามนุษย์มีความต้องการ ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการ และความต้องการมีอยู่เสมอ ไม่มีที่สิ้นสุด
2. ความต้องการที่ได้รับการสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจสำหรับพฤติกรรมต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม
3. ความต้องการของคนซ้ำซ้อนกัน บางทีความต้องการหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว ยังไม่สิ้นสุดก็เกิดความต้องการด้านอื่นขึ้นอีก
4. ความต้องการของคนมีลักษณะเป็นลำดับชั้น ความสำคัญกล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนอง

ภาพ 11 ความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นของมาสโลว์ (MASLOW)

ที่มา : (www.hongsa.com/GB700/Chapter2.htm , 2549 มิถุนายน)

ลำดับความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ (MASLOW) เรียกว่า Hierarchy of Needs มี 5 ลำดับชั้น ดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย (physiological needs) เป็นต้องการปัจจัย 4 เช่น ต้องการอาหารให้อิ่มท้อง เครื่องนุ่งห่มเพื่อป้องกันความร้อน หนาวและอุจาดตา ยารักษาโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งที่อยู่อาศัยเพื่อป้องกันแดด ฝน ลม อากาศร้อน หนาว และสัตว์ร้าย ความต้องการเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน จึงมีความต้องการพื้นฐานขั้นแรกที่มนุษย์ทุกคนต้องการบรรลุให้ได้ก่อน

2. ความต้องการความปลอดภัย (safety needs) หลังจากที่มีมนุษย์บรรลุความต้องการด้านร่างกาย ทำให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ในขั้นแรกแล้ว จะมีความต้องการด้านความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของตนเองเพิ่มขึ้นต่อไป เช่น หลังจากมนุษย์มีอาหารรับประทานจนอิ่มท้องแล้วได้เริ่มหันมาคำนึงถึงความปลอดภัยของอาหาร หรือสุขภาพ โดยหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องสารพิษที่ติดมากับอาหาร ซึ่งสารพิษเหล่านี้อาจสร้างความไม่ปลอดภัยให้กับชีวิตของเขา เป็นต้น

3. ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (belonging and love needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากการที่มีชีวิตอยู่รอดแล้ว มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแล้ว มนุษย์จะเริ่มมองหาความรักจากผู้อื่น ต้องการที่จะเป็นเจ้าของสิ่งต่างๆ ที่ตนเองครอบครองอยู่ตลอดไป เช่น ต้องการให้พ่อแม่ พี่น้อง คนรัก รักเราและต้องการให้เขาเหล่านั้นรักเราคนเดียว ไม่ต้องการให้เขาเหล่านั้นไปรักคนอื่น โดยการแสดงความเป็นเจ้าของ เป็นต้น

4. ความต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่น (esteem needs) เป็นความต้องการอีกขั้นหนึ่งหลังจากได้รับความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัย ความรักและเป็นเจ้าของแล้ว จะต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่น ต้องการได้รับเกียรติจากผู้อื่น เช่น ต้องการการเรียกขานจากบุคคลทั่วไปอย่างสุภาพ ให้ความเคารพนับถือตามควรไม่ต้องการการกดขี่ข่มเหงจากผู้อื่น เนื่องจากทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

5. ความต้องการความเป็นตัวตนอันแท้จริงของตนเอง (self - actualization need) เป็นความต้องการขั้นสุดท้าย หลังจากที่ผ่านมาความต้องการความเป็นส่วนตัว เป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ลดความต้องการภายนอกลง หันมาต้องการสิ่งที่ตนเองมีและเป็นอยู่ ซึ่งเป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ เช่นกัน

แต่ความต้องการในขั้นนี้มักเกิดขึ้นได้ยาก เพราะต้องผ่านความต้องการในขั้นอื่นๆ มาก่อนและต้องมีความเข้าใจในชีวิตเป็นอย่างดี

มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) มีความเชื่อว่ามนุษย์เป็น "Men of play" แต่ละคนมีชีวิตอยู่ในความเปลี่ยนแปลงในโลก มีตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง และปฏิสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง และประสบการณ์ต่างๆ และการรับรู้ของเขาจะสร้าง "ตน" ของเขาให้แตกต่างกัน

และมนุษย์ทุกคนจะต้องมีคุณค่าและความต้องการความพึงพอใจในตนเอง ดังนั้นถ้าคนได้รับการตอบสนองตามความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ อันได้แก่ ความต้องการทางร่างกายเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ เช่น อาหาร น้ำ การขับถ่าย ความต้องการทางจิตใจ เช่น การต้องการความรู้สึกปลอดภัยอบอุ่น ความต้องการความรัก ความภาคภูมิใจในตนเอง ความรู้จักตนและความสามารถที่จะซึ่งในคุณค่าของความเป็นคนได้ ถ้าความต้องการ พื้นฐานเบื้องต้นได้รับการตอบสนองพฤติกรรมของมนุษย์จะพัฒนาการในแนวโน้มที่จะตอบสนองความต้องการพื้นฐานชั้นสูงๆ ต่อไป

ทฤษฎีไม้แข็ง (X Theory) และทฤษฎีไม้นวม (Y Theory ของ Mc Gregor)

แมคเกรเกอร์ (Douglas Mc Gregor, อ้างจาก ซัทรี นฤทุม, 2545) มีฐานคติเกี่ยวกับธรรมชาติของคนอยู่ 2 แบบ เรียกว่า ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ทฤษฎี X เป็นด้านลบของคนที่ว่าคนทั่วไปเกียจคร้าน ไม่ชอบทำงาน หลีกเลียงความรับผิดชอบ ถ้าอยากจะทำงานเสร็จต้องใช้ไม้แข็ง ทฤษฎี Y เป็นด้านบวกที่คนไม่เกียจคร้าน รับผิดชอบ และพึงพอใจในการทำงาน ถ้าจะให้ทำงานเสร็จก็เพียงแค่จูงใจให้ทำงานเท่านั้น แมคเกรเกอร์ เชื่อว่า ทฤษฎี Y สามารถนำธรรมชาติที่เป็นจริงของคนงานมาใช้งานได้ อะไรที่ทำให้ แมคเกรเกอร์เชื่อเรื่องแรงจูงใจนี้ คำตอบก็มาจากความต้องการ 5 อย่างของมาสโลว์ ทฤษฎี X ตอบสนองต่อความต้องการระดับล่าง แต่ ทฤษฎี Y สามารถตอบสนองต่อความต้องการระดับที่เหนือกว่าได้ ดังนั้น เขาจึงจูงใจคนงานให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ให้มีความรับผิดชอบ และเสนองานที่ท้าทายสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกลุ่มเพื่อให้งานนั้นบรรลุ แต่โชคไม่ดีที่ไม่มีเหตุการณ์ใดๆ ที่จะรองรับทฤษฎี Y แล้วสามารถให้คนงานเป็นเช่นนั้นได้ ในขณะที่มีคนใช้ทฤษฎี X แล้วประสบความสำเร็จ ดังในตัวอย่างของ Karl-Josef Neukirchen CEO ของบริษัทเยอรมัน สามารถฟื้นจากสภาพล้มละลายจากการบริหารที่มีความเข้มงวดและเฉียบขาด

ตาราง 2 แสดงทฤษฎีไม้แข็ง X และทฤษฎีไม้แวม Y

ทฤษฎีไม้แข็ง X	ทฤษฎีไม้แวม Y
1. คนงานโดยทั่วไปไม่ชอบงาน และพยายามหลีกเลี่ยงเท่าที่เป็นไปได้	1. คนงานมองงานแบบสบาย สบาย
2. คนงานจะต้องถูกควบคุมอย่างใกล้ชิด ไม่อย่างนั้นงานจะไม่เสร็จ	2. คนงานตัดสินใจทำงานเอง ควบคุมดูแลงานเอง เพื่อให้เสร็จงานให้ได้
3. คนงานหาช่องที่จะเลี่ยงความรับผิดชอบเท่าที่เป็นไปได้	3. คนงานรับผิดชอบเอง
4. คนงานไม่กระตือรือร้นที่จะทำงานแต่อยากมีความมั่นคงในชีวิต	4. คนงานสามารถตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้เองโดยไม่จำเป็นต้องถึงมือผู้บริหาร

ที่มา : (www.hongsa.com/GB700/Chapter2.htm , 2549 มิถุนายน 9)

จากทฤษฎีทั้ง 2 ผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรเพิ่มเติมวิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในกิจกรรมการถามตอบในห้องเรียน ซึ่งจะใช้ทฤษฎีของมาสโลว์ชมเชยนักเรียนให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองโดยใช้ควบคู่ไปกับทฤษฎีไม้แข็งโดยมี การติดตามผลจากการมอบหมายงานเป็นระยะๆ แต่ก็ใช้ทฤษฎีไม้แวมบ้างโดยเชื่อว่านักเรียนจะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยไม่ต้องควบคุมอย่างใกล้ชิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและข้อค้นพบต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

สลินี อุดมผล (2540, ข) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่องการเจียรไนหิน มีขั้นตอนพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตร พบว่า ขั้นตอนที่ 1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 2 โครงสร้างของหลักสูตร มีองค์ประกอบต่างๆที่มีความเหมาะสมสอดคล้องที่สามารถนำไปทดลองใช้ได้ ขั้นตอนที่ 3 ผู้สอนและปราชญ์ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ และนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ขั้นตอนที่ 4 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการเจียรไนเนीलและมีเจตคติที่ดีต่อการเจียรไนเนील ส่วนที่ควรปรับปรุงในการพัฒนาหลักสูตรคือ เรื่องของเวลาเรียน

กัลยา ศรเล็ก (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านอาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี การศึกษาใช้ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba) ในการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นด้านอาชีพใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ผลการศึกษาความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี พบว่าอาชีพที่ประชาชนภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้มากที่สุด คืออาชีพ ทำสวนผลไม้ ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านอาชีพ วิชาไม้ผลเศรษฐกิจในท้องถิ่น หลักสูตรประกอบด้วย เนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่นอำเภอนายายอาม และความรู้ในการทำสวนผลไม้ ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับทุกท่าน (IOC=1.00) และผลการทดลองใช้หลักสูตร 1 หน่วยย่อย เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างด้วยการทดสอบก่อนและหลังเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีความก้าวหน้า อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01

อติเดช น้อยไม้ (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549 มิถุนายน 15) งานวิจัยในปี 2544 ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องนครปฐมบ้านเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีวิธีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1)ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2)สร้างหลักสูตร 3)การทดลองใช้หลักสูตร 4)การประเมินหลักสูตร ผลการทดลองพบว่า การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีความคิดเห็นตรงกันว่า ต้องการให้นักเรียนหรือเยาวชนในจังหวัดนครปฐมได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน การสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมครบถ้วนสอดคล้อง การทดลองใช้หลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่นสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนหลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตคติที่มีต่อจังหวัดนครปฐมสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 การประเมินหลักสูตรเนื่องจากผู้ประเมินมีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรมาอย่างต่อเนื่องจึงทำให้ได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นและสามารถนำไปใช้ได้จริง

ตระการ ก้าวกลกรม (2544, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกลของโรงเรียนนายเรืออากาศ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน

3 ขั้นตอนคือ 1) การสำรวจข้อมูลคุณลักษณะของบุคลากร และข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนารูปแบบหลักสูตรสาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล 2) การพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล 3) การบริหารหลักสูตรและการประเมินคุณภาพหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบหลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกลของโรงเรียนนายเรืออากาศควรมีลักษณะที่เน้นการปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับการเรียนการสอนภาคทฤษฎี มีการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างรายวิชาต่าง ๆ นำพื้นฐานการออกแบบในลักษณะการทำโครงการมาประยุกต์ในการเรียนการสอนและให้มีการผสมผสานการเรียนรู้จากปัญหาเข้าไปในหลักสูตร ให้ผู้เรียนมีทักษะในการติดต่อสื่อสารและมีทักษะในการทำงานเป็นทีม จัดรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในลักษณะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ความสำคัญกับศาสตร์ทางด้านเครื่องกล อิเล็กทรอนิกส์ และให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเชิงบริบทรวมของมุมมองทางวิศวกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคม 2) ในการพัฒนาหลักสูตรต้องกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้สอดคล้องกับกรอบรูปแบบหลักสูตรตามข้อ 1) และนำไปสู่การกำหนดความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษาที่ต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนสังเขปรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร โดยสิ่งเหล่านี้ต้องสอดคล้องกันด้วย 3) ในการบริหารหลักสูตรอุปสรรคที่สำคัญคือ ความพร้อมของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สำหรับผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี มีความสอดคล้องกันระหว่างกรอบรูปแบบหลักสูตรที่ได้จากข้อ 1) กับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษาที่ต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชาต่างๆที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียน และสังเขปรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร

ซีวรัตน์ สาลีประเสริฐ (2545, หน้า 3) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ อำเภออุททอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่า นโยบายของหน่วยงานต่างๆต้องการให้สถาบันการศึกษา องค์กรต่างๆและชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการพัฒนาหลักสูตรพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน การสอน การวัดผลประเมินผล และแผนการสอน 6 แผน ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรพบว่า มีความสอดคล้องและเหมาะสม ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีการสอนร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้สอน เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุททอง อส.มศ. และผู้รู้ในท้องถิ่น มีการไปทัศนศึกษาโบราณสถานโบราณวัตถุใน

อำเภออุ้มทอง ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรพบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุอำเภออุ้มทองก่อนและหลังใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อหลักสูตร ผู้สอนและนักเรียนมีความคิดเห็นว่า ควรเพิ่มระยะเวลาในแต่ละแผนการสอน ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรในเรื่องระยะเวลาให้มีความยืดหยุ่นและความเหมาะสมกับเนื้อหา

จิตรา ชูมณี (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาหลักสูตรโครงร่าง ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า ขั้นตอนที่ 1 นักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเรื่องมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง ขั้นตอนที่ 2 หลักสูตรประกอบด้วยหลักการ คำอธิบายรายวิชา จุดหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหาวิชา เวลาเรียน แผนการสอน ขอบข่ายเนื้อหาวิชาประกอบด้วย ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ท้องถิ่น เทศกาลงานประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในท้องถิ่น โรงแรม สถานที่พัก ร้านอาหารและผลิตภัณฑ์ของฝากที่ระลึกในท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น คุณสมบัติทั่วไปของมัคคุเทศก์และการปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสม ขั้นตอนที่ 3 นำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านเขาช้าง อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดยผู้วิจัย ครูผู้สอนกิจกรรมชุมนุม ผู้รู้ในท้องถิ่น และมัคคุเทศก์อาชีพ จำนวน 25 คาบ คาบละ 50 นาที ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรพบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปฏิบัติหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นได้ มีความคิดเห็นที่ดีต่อหลักสูตร และหลักสูตรควรปรับปรุงเรื่องระยะเวลาในการสอนให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับเนื้อหา

ณรงค์ ชาลี (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสวนพฤกษศาสตร์ โรงเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีความมุ่งหมายทั่วไปเพื่อพัฒนาหลักสูตรสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดสุพรรณบุรี และความมุ่งหมายเฉพาะ คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตร 4) เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หน่วยงานต่างๆมีนโยบายให้สถาบันการศึกษา

จัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด 2) การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง ได้หลักสูตรพหุศาสตรโรงเรียน ประกอบด้วย ความนำ วิสัยทัศน์ การเรียนวิทยาศาสตร์ เป้าหมาย โครงสร้าง คุณภาพผู้เรียน คำอธิบายรายวิชา สารการเรียนรู้ เวลาเรียน แนวการจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล สื่อการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญประเมินหลักสูตร พบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องเหมาะสม 3) การทดลองให้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนสนใจตั้งใจทำกิจกรรม นำไปปฏิบัติได้ สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ นักเรียน ครู มีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม นักเรียนมีความเข้าใจหลังใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนสามารถทำกิจกรรมและนำเสนอผลงานได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ด้านการประเมินหลักสูตรควรมีการปรับปรุงระยะเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรม และกิจกรรมควรสอดคล้องกับระยะเวลาการออกดอกออกผลของพรรณไม้ที่ทำการศึกษา

ทรงศรี หอมจันทร์ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี วิชา ชนมไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวังเพลิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 อำเภอ โคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยมีการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานผู้ที่มีความเกี่ยวข้องมีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรวิชาชนมไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ควรนำวิทยากรและวัดดูดิบในท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร 2) หลักสูตรโครงร่างประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เนื้อหาสาระเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวิชาชนมไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนสามารถปฏิบัติการทำขนมได้อย่างคล่องแคล่ว 4) ผลการปรับปรุงหลักสูตร ควรมีการเพิ่มเนื้อหาชนมไทยประเภทอื่น และนักเรียนมีความพึงพอใจหลักสูตรชนมไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

จากงานวิจัยในประเทศ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่จำเป็น และต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การพัฒนาหลักสูตรที่ดีจึงต้องมีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ข้อค้นพบจากงานวิจัยอีกประเด็นหนึ่ง คือ มีลำดับขั้นในการพัฒนาหลักสูตรที่คล้ายคลึงกัน คือ

1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร และพบว่า การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่นจะทำให้เด็กและ

เขาชวนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมในหลักสูตรของตนโดยตรงและเห็นความสำคัญของท้องถิ่นของตนเอง

งานวิจัยต่างประเทศ

แอน เอส (Ann S.,2006, June 10) ในปีค.ศ. 1999 ได้ทำการศึกษาความต้องการในการพัฒนาและปฏิรูปหลักสูตรของครูจำนวน 185 คนในโรงเรียนขนาดกลางในเมือง นอกเมือง และชนบทในรัฐนอร์ทเวสเทิร์น โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลโดยรวมที่เกี่ยวกับครูและโรงเรียน ส่วนที่ 2 ระดับความต้องการในการได้รับการสนับสนุนในด้านการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามและมีการสนทนากลุ่ม (focus group interviews) ผลการวิจัยพบว่า ครูได้ระบุความต้องการในการวางแผน อภิปราย สังเกต และการแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับ ศิลปะการสอน ครูต้องการให้ผู้บริหารของรัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับ สาธารณชน โดยสนับสนุนงบประมาณ ครูต้องการสนับสนุนจากเพื่อนครูและผู้บริหาร ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลยุทธ์ด้านการสอนและการประเมินผลในชั้นเรียน

วิทเทอร์ (Wither,2006, June 10) ในปีค.ศ. 2000 ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดพื้นฐานทางการศึกษามีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาข้อมูลเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถาบันการศึกษา YVLEI พบว่า โรงเรียนมีการวิเคราะห์ถึงพื้นฐานหลักสูตร ควรปรับปรุงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และทำให้เด็กเกิดความคิดโดยใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนจากตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาอยู่ ให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชน ซึ่งหลักสูตรนี้ได้พัฒนาทุกระดับ เน้นในเรื่องของระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยการร่วมกันจัดระหว่างครู ชุมชน และนักเรียน ซึ่งผู้นำชุมชนจะจัดเนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของโรงเรียน

มู (Moore,2006, June 10) ในปีค.ศ. 2000 ได้ศึกษาเรื่อง ครูกับการเข้าร่วมสัมมนา การเรียนรู้ขั้นพื้นฐานด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ครูมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงการใช้โครงสร้างและนวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งด้านบทบาท ทางวรรณกรรม วรรณคดี คุณลักษณะกลยุทธ์และทักษะตามความต้องการเพื่อพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพ เป็นการพัฒนาบทบาทของครู มีการฝึกซ้ำจนเกิดความชำนาญ เป็นพื้นฐานในการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรที่จะใช้ต่อไป

ออสทริช (Oestreich,2006, June 10) ในปี ค.ศ. 2003 ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาในเบอร์ลิน โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับบุคลากรด้าน โบราณคดีและครูชาวเบอร์ลิน ผลการวิจัยพบว่า ในด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากรครูมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการสื่อสารของรัฐบาลที่ด้อยประสิทธิภาพ การขาดครูที่มีประกาศนียบัตรรับรอง และหลักสูตรไม่สอดคล้อง ส่วนความก้าวหน้าในการพัฒนาหลักสูตร

สังคมนั้น พบว่า ชาวเบอร์ลิชต้องการที่จะใส่หลักสูตรสังคมอย่างจำกัด และจำกัดตำราที่จัดให้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติของชาวเบอร์ลิชช่วงก่อนเกิดลัทธิอาณานิคม ซึ่งเกี่ยวพันกับวัฒนธรรมในปัจจุบันและอนาคต

เบนเนท (Bennett, 2006, June 10) ในปีค.ศ. 2003 ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ครูอาจารย์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น ในด้านการเสนอแนวความคิด มีการนำผลการวิจัยและผลงานทางการศึกษามาใช้กันอย่างแพร่หลาย ตั้งแต่ปี 1915-1940 เริ่มจากการสร้างหลักสูตร มีการใช้อุปกรณ์การสอนมากขึ้น และยังได้เสนอการพัฒนาการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การส่งเสริมความเป็นมืออาชีพและส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย สร้างวิสัยทัศน์โดยให้ครูได้ศึกษาในหลักสูตรทำวิจัย และมีการคัดเลือกตัวแทนครูอาจารย์ที่นำแนวความคิดไปปฏิบัติจริง จัดหาแหล่งสร้างความเป็นมืออาชีพ โดยจัดให้มีที่ปรึกษาและมีการจัดตั้งองค์กรสมาชิกโครงการ

จากงานวิจัยต่างประเทศ พบว่า หลักสูตรมีความสำคัญ การพัฒนาหลักสูตรจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย และหลักสูตรที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบที่ดีมีความเหมาะสม สอดคล้อง มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และความต้องการที่จะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง การพัฒนาครูให้มีความรู้เป็นครูมืออาชีพจะทำให้การศึกษาได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น

สำหรับการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และในมาตราที่ 24 ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือ กับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าความรู้พื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ความพึงพอใจ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี